מתני'(א) [א]שרשי אילן א][של] הדיוט הבאין בשל הקדש ושל הקדש שבאין בשל הדיוט לא נהנין ולא מועלין [ב]מעין שהוא יוצא מתוך ב] השדה של הקדש לא נהנין ולא מועלין יצא חוץ לשדה נהנין ממנו [ג]המים שבכד של זהב לא נהנין ולא מועלין נתנן בצלוחית מועלין בהן [ד]ערבה לא נהנין ולא מועלין ר"א ברבי צדוק אומר ג] נוהגין היו הזקנים שנהנים ממנו בלולביהן: גמ' אמר ר"ל אין מועלין בכולן אבל מועלין בשלש לוגין והקתני סיפא נתנו לצלוחית מועלין בהן מכלל דרישא אפילו בשלשת לוגין נמי לא אלא אי איתמר אסיפא איתמר מועלין בהן אמר ר"ל אין מועלין אלא בג' לוגין ורבי יוחנן אמר [ה]מועלין בכולן למימרא דקסבר ר"ל יש שיעור למים (ב)והתנן ד] אמר ר"א [ו]המנסך מי חג בחוץ חייב ואמר רבי יוחנן משום מנחם יודפאה ר"א בשיטת ר"ע ה] אמר דדריש (ג)ו] נסכיהם אחד (א) ניסוך המים ואחד ניסוך היין ואמר ריש לקיש אי מה יין שלש לוגין אף [ז]מים שלש לוגין מכלל דסבר ריש לקיש אין שיעור למים לטעמא דמנחם יודפאה קאמר: מתני' (ד)הקן [ח]שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין [ט]שבאשירה יתיז בקנה [י]המקדיש את החורש מועלין בכולו: גמ'

מתני' שרשי אילן של הדיוט הבאין לשל הקדש לא נהנין ולא מועלין. דאזלינן בתר אילן ואילן בשל הדיוט קאי: **ושל הקדש הבאין בשל הדיוט.** נמי ז]לא מועלין ולא נהנין הואיל ועיקרו קאי בשל הקדש: **מעין היוצא בתוך שדה הקדש.** שהמעין מתוך שדה של חולין הוא נובע אלא שיוצא ומושך בתוך שדה של הקדש לא נהנין ממנו כל זמן שהוא בתוך שדה של הקדש ח](הוו מועלין) ולא מועלין בו כל מי שהוא שותה ממנו בתוך שדה של הקדש: **המים שבתוך הכד של זהב.** באותו כד שהיו ממלאים לצורך ניסוך כדתנן בפ' לולב וערבה (סוכה דף מח:) כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא מע"ש מן השילוח בחבית של זהב שאינה מקודשת כדי שלא יפסל בלינה ובאותם מים שבחבית של זהב שאינה מקודשת לא נהנין משום דנתמלאו לצורך הקדש: **ולא מועלין.** משום דלא נתקדשו לניסוך המים למעילה עד שינתנו בצלוחית של זהב דהיינו כלי מקודש לכך: **ערבה.** שהיה ט]סידורן בהר הבית לא נהנין ממנה קודם שזקפוה אצל המזבח הואיל ולכך עומדת אבל משזקפוה דנעשית מצותה נהנין ממנה: י]**נהנין היו ממנה זקנים**(ב) **בלולביהן.** אפי' קודם שנזקפה אצל המזבח: **גמ' אין מועלין בכולן.** שאם יש באותו כד של זהב יותר מג' לוגין אין מועלין בהן אבל אם יש בכד ג' לוגין לא פחות ולא יותר דאית ביה שיעור ניסוך מועלין בו: **והקתני סיפא נתנן בצלוחית מועלין בהן מכלל דרישא.** בכד של זהב אפי' בג' לוגין גרידי אין מועלין: (ג) **דיש שיעור למים.** של ניסוך דהיינו ג' לוגין להכי אין מועלין בהו אלא בג' לוגין כשיעור הראוי לניסוך ור' יוחנן סבר אין שיעור למים להכי קאמר מועלין בכולן: **והתנן ר"א אומר המנסך מי החג בחוץ חייב.** משום מעלה בחוץ דכל דבר שהוא מתקבל בפנים חייבין עליו משום שחוטי חוץ כדאמרינן במסכת זבחים [קט.]: **וא"ר יוחנן משום ר' מנחם יודפאה.** התם בפרק השוחט והמעלה בחוץ [שם קי:]: **ואחד ניסוך המים.** וכיון דניסוך המים נפקא ליה מדאורייתא מש"ה קאמר דחייב עליו משום מעלה בחוץ: **וא"ל ר"ל לר' יוחנן.** כיון דאמרת דר"א בשיטת ר"ע אמרה דדריש נסכיהם ואמרת דניסוך המים הוי דאורייתא כמו ניסוך היין א"כ נימא הכי: **אי מה יין ג' לוגין.** ומדקאמר ליה ר"ל הכי מכלל דסבירא ליה דאין שיעור לניסוך המים: **לטעמיה דרבי מנחם יודפאה קאמר.** וקא"ל ר"ל לטעמיה דר' מנחם דאמר אין שיעור למים וקדריש נסכיה אי מה יין ג' לוגין אף מים ג' לוגין והא שמעינן ליה לרבי יוחנן דאמר משום מנחם יודפאה מועלין בכולן דמשמע דאין שיעור למים אבל ר"ל לעולם סבירא ליה דיש שיעור למים כדאמרינן לעיל: **מתני' הקן שבראש האילן.** בגמרא [יד.] מפרש מאיזה עצים הוא עשוי: **יתיז בקנה.** שאם אינו יכול להגיע בידו לקן יפיל בקנה הקן לארץ אבל לא יעלה לאילן ויקחנו שלא יהנה מן האילן בעלייתו כשעולה עליו. ובגמרא [שם] מפרש מאי יתיז: **המקדיש את החורש מועלין בכולו.** בעצים בענפים ובנבייה: **גמ'**

שנאמר שם אינו אלא להוציא כלאים יא] למאי אי לבכורה יליף העברה העברה ממעשר ומעשר תחת תחת מקדשים ל"ל למילף בכור ממעשר ומעשר מקדשים יליף בכור מקדשים בגזרה שוה דאמו אמו יב] וי"ל דלא דריש לה אלא לענין דבר התלוי באם כגון הנקה דהכא וכגון לענין לידה בריש פ' יוצא דופן (נדה דף מ.) אבל לענין דבר אחר לא ניתנה לידרש ובהאי תירוצא מיתרצא קושיא אחריתא שיש להקשות היאך יליף מבכור שהוא אסור להניק והא אין דנין אפשר יג] משאי אפשר מבכור דליתיה בהנקה דזכר הוא ולפי מאי דפרי' ניחא דע"כ צריך ללמוד מבכור יד] (לענין מ"מ ואף) לענין דילפינן בגזירה שוה דהעברה העברה מ"מ כיון טו] דלא ניתן ללמוד מוקדשים מבכור טז] לענין הנקה אע"ג דאפשר מאי אפשר הוי כמו כן לענין מעשר יז] (אלא) דילפינן שפיר מבכור כך דקדק יח] וטרי ליסב שיטת התוס' על בוריה וכל זה דוחק מאד ועוד קשיא דמילתא דפשיטא הוא דולד המעושרת לא ינק מן המעושרת כיון שהוא חולין דהא כבר תנא לעיל חלב המוקדשין לא נהנין ועוד דקאמר ואחרים מתנדבין כן ובמתני' פירשתי שהיו עשירים מתנדבים להניק יט] את הולדות מבהמות שלהם ומה נדבה היא זאת כיון דלית שום ריוח להקדש לכך נראה למורי ר' הרב ר' פרץ שיחי' דמתני' איירי בוולד מעושרת וולד מוקדשים שילדו משהיו מוקדשין והיינו רבותא דאפ"ה אסור להניק מהם והיינו הא דקאמר ואחרים מתנדבין כן בשביל שהיו הולדות כ] להקדש היו מתנדבין להניק אותם וקבעי בגמרא מנה"מ דלא ינוק מאמו והכתיב תחת אמו דמשמע כא] אפילו היתה אמו קדושה מ"מ יונק ממנה כב] וקאתיא העברה העברה מבכור מה בכור מועלין בו פירוש שאסור להניק את הבכור מבהמת מעשר וקדשים דהא לא מלינו בכור של בהמת מעשר וקדשים שהרי הם פטורים מן הבכורות כג] אף מעשר כלומר אף ולד שהוא קדוש קדושת המעשר שנולד מבהמת מעשר אסור להניק מאמו שהוא מעשר כד] וחלב המוקדשין נמי אתיא אמו אמו מבכור דמה אמו האמור בבכור אינה של הקדש דבהמה של הקדש פטורה מן הבכורה אף אמו האמור בקדשים דכתיב שבעת ימים (יהיה) תחת אמו דמשמע לפי הפשט שמותר להניק לולדות של בהמת קדשים מאמו שהיא קדושה אינו כן דודאי כה] אותה אם דחולין ולכך מותר להניק מאמו אבל אם היא קדושה אסור להניק לו והשתא ניחא דשפיר איצטריך ג"ש להכי דאף כשהולד של הקדש אסור להניק מן האם וגם ניחא דלא ילפינן התם מהך ג"ש דאמו אמו דהא לא דרשינן הך ג"ש אלא ללמוד דאמו דגבי קדשים ר"ל שהאם חולין כמו אמו דגבי בכור כדפירשנו: כו] **שרשי אילן של הדיוט.** בב"ב פרק לא יחפור (דף כו:) מפרש לה שפיר: **מים שבכד של זהב.** בשמחת בית השואבה איירי שהיו ממלאים כז] מאתמול ממי השלוח ונותנין אותה לחבית שאינה מקודשת שלא יהיו נפסלין כח] [בלינה] כדאמר פרק לולב וערבה (סוכה דף מח:) כט] ואין תימא דכל היינו חבית (ב"ק דף כז.): ל] **נתנו לצלוחית.** אותה צלוחית היתה כלי שרת ולכך מועלין בהם:

ערבה לא] היו מקיפין המזבח. ולא נהנין ולא מועלין לפי שלא קדשו: נהנין היו מהם זקנים בלולביהם קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו:

אבל מועלין בג' לוגין. וקס"ד דקאי ארישא דמתני' דקאמר מים שבכד לא נהנין ולא מועלין וקאמר דבג' לוגין מועלין ולהכי פריך והא קתני סיפא נתנו בצלוחית מועלין בהן דמשמע אבל לב] ארישא ליכא מעילה שהכל לא לג] נקדש: **אלא [אי] איתמר כו'.** אמר ר"ש בן לקיש ל"ש הא דקאמר גבי צלוחית דמועל בהן אלא בג' לוגין דקסבר יש שיעור למים בג' לוגין ואם יש יותר מג' לוגין אין מועלין אלא בג' לוגין דאין לד] המים מקודש כ"א כשיעור הצריך לנסכי המים אבל אם לה] ישתה מג' לוגין האחרונים יהיה מועל וי"מ שהיה בו בכלי הרבה מים וקאמר דאין מועלין עד שישתה שלשה לוגין דזהו שיעור לו]: **רבי אלעזר בשיטת ר"ע רבו** לז] **אמר.** ונסכיה אינו אומר לח] נסכה אלא ונסכיה דמשמע ב' ניסוכין ומקיש ניסוך המים לנסכי יין הואיל ומחד קרא נפקי מה נסכי יין המנסכו בחוץ לט] יהא חייב: **ואר"ל אי מה יין ג' לוגין.** מ] אף מים ג' לוגין ובזבחים פרק השוחט והמעלה (דף קי:) מסיק בתר הכי והא מי החג קאמר מא] דאין שיעור למים וסיומא דקושיא הוא כלומר וכ"ת דאין ה"נ והא מי החג קאמר דמשמע דאין שיעור למים אלמא קסבר רשב"ל אין שיעור למים מב] ואי קסבר יש שיעור א"כ מאי פריך אי מה יין ג' לוגין והא איהו גופיה אית ליה הכי ומשני לטעמא דמנחם יודפאה קאמר כלומר ר"ל גופיה סבר דיש שיעור למים והא דקפריך התם אי מה נסכי יין כלומר לטעמא מג] דמכח הך קפריך דפירש טעמא דר"א ואית ליה לר"א דאין שיעור למים ולהכי פריך הואיל ור' אלעזר מקיש מים ליין א"כ אמאי קאמר אין שיעור למים וי"מ דההיא דלעיל דמועלין בג' לוגין אליבא דמנחם דמפיק ליה מקרא דאיתקש נסכי מים לנסכי יין וא"כ יש שיעור למים ול"נ דהכא מנחם יודפאה מאן דכר שמיה ועוד דבפרק השוחט והמעלה (ג"ז שם) משמע דמנחם מד] לא בעי שיעור וקושיא דר"ל דמקשה ליה לאו מילתא היא:

הקן שבראש האילן. בגמ' מפרש לה שפיר: **יתיז בקנה.** מה] ולא יקחם בידו אלא מנענעו ע"י מקל ויפול: **המקדיש החורש.** יער בל' תרגום: מו]

עין משפט
נר מצוה

א ב מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה ו: ג מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה ט: ד מיי' שם פ"ה הל' ו: ה מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה ט: ו מיי' פי"ט מהלכות מעה"ק הלכה ג: ז מיי' פ"י מהלכות תמידין ומוספין הלכה ז: ח מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה ז: ט מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הל' יב טור ש"ע י"ד סי' קמב סעיף ח: י מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה ח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דדריש נסכיהם אחד ניסוך היין ואחד ניסוך המים ואמר ר"ל: (ב) רש"י ד"ה נהנין וכו' זקנים שנתנו בלולביהן: (ג) ד"ה והקתני סיפא וכו' מועלין הס"ד ואח"כ מ"ה אלא בג' לוגין דיש שיעור:

מוסף רש"י

שרשי אילן כו' לא נהנין. מדרבנן, **ולא מועלין.** אם נהנה לא מעל (ב"ב כו:). **המנסך מי חג.** שנתמלאו לשם ניסוך המים בחג הסוכות (זבחים קי:). **דדריש נסכיהם.** הילכך בחוץ נמי מיחייב עלה (שם). **ואמר ריש לקיש.** אי ר' אלעזר מההוא קרא יליף ובההוא קרא מים ויין איתקוש, אלמא ג' לוגין בעינן כנסכי יין של עולת התמיד (שם). **הקן כו' לא נהנין.** לאסור מדרבנן, **ולא מועלין.** אם נהנה לא מעל מדאורייתא, שיתחייב קרבן מעילה, לקמן מפרש טעמא (ע"ז מב:). **יתיז בקנה.** ישליך עלי הקן במקל מן האילן וישרפם ויהנה מהם ולא יעלה על האשירה ויטלם, דאם כן נמצא משתמש באשירה במקום סולם וזו היא הנאה מן האשירה (שם).

שיטה מקובצת

נתנן בצלוחית. עיין תוספות זבחים דף קי ע"ב (ד"ה אישתמיטתיה):

רבינו גרשום

שרשי אילן של הדיוט הבאין בשדה של הקדש לא נהנין ולא מועלין. הואיל ואמרינן בתר אילן אזלינן ואילן בשל הדיוט קאי: **ושל הקדש הבאין בשל הדיוט.** נמי אע"ג דמצינן למימר הא אזלינן בתר אילן ושרשי אילן דקאי בשל הקדש וליהוי ביה מעילה אפ"ה אין בו מעילה דבגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וקסבר האי תנא אין מועלין בשבח הקדש מדאורייתא: **מעין שהוא יוצא כו'.** הכי הוא דמעין של הדיוט הוא ונובע משדה חולין ויוצא ומושך בתוך שדה של הקדש: **לא נהנין.** ממנו בתוך שדה של הקדש **ולא מועלין: יצאו.** המים מתוך שדה של הקדש נהנין ממנו לכתחלה: **המים שבכד של זהב.** אותו כד של זהב שבו ממלאין הניסוך כדתנן בפרק לולב וערבה כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהוא ממלא מע"ש חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח כו': ובאותן מים **לא** נהנין ולא מועלין. משום דלא איקדשו לניסוך המים למעילה עד שניתנו בצלוחית דהיינו כלי מקודש: **ערבה.** שהיו סודרין אותה אצל המזבח **לא** נהנין כו': נותנין היו ממנה בלולב. לכתחלה: **אמר ריש לקיש אין מועלין בכולן.** הכי קאמר אם יש באותה כד של זהב יותר משלשת לוגין או פחות מג' לוגין אין בהן מעילה בכולן כלל: **אבל** אם יש בכד ג' לוגין. לא פחות ולא יותר מועלין באותן ג' לוגין גמורין אין מועלין: **יש שיעור למים.** הכי משמע שאין מועלין במים עד שיהא בהן כשיעור מצוותן לנסך והיינו ג' לוגין: **והתנן ר' אלעזר אומר המנסך מי חג בחוץ.** במס' זבחים הוא: **לטעמא דמנחם יודפאה קאמר.** איהו ודאי ריש לקיש בעי שיעור אלא לטעמא דמנחם קא בעי אי מה כו': **הקן שבראש אילן.** עצים שעשוי מהן הקן: **יתיז בקנה.** יקח הקנה ויפיל הקן לארץ ויהנה ממנו: **המקדיש את החורש.** כל היער: **מועלין בכולו.** בעצים ובענפים ובעלים:

מסורת הש"ס

(א) [ב"ב כו:], (ב) זבחים קי:, (ג) שם, (ד) ע"ז מב:,

שינויי נוסחאות

א] ש"מ ול"ק, **ב]** בקלת ס"י כתוב בתוך שדה של הקדש. וכן גריס רש"י ז"ל (ש"מ), **ג]** נוהגין היו. ס"א נותנין היו ממנה זקנים בלולביהן (ש"מ), **ד]** והתנן ר' אלעזר אומר המנסך (ש"מ), **ה]** בשיטת ר"ע רבו אמר (ש"מ), **ו]** דדריש נסכיה בשני נסוכין הכתוב מדבר אחד (ש"מ), וכ"כ במ"ה וז"ל: צ"ל נסכיה ועיין תוס' וכ"ה בזבחים וכן מוכח בתענית ב ע"ב דדוקא נסכיה דריש ר"ע ולא ונסכיהם כמבואר שם ברש"י דאל"כ ה"ל להזכיר בשני ע"ש, **ז]** לא מועלין הואיל ועיקרו קאי בשל הדיוט (דפו"ר), **ח]** ש"מ ורש"ק מ"ז, **ט]** ערבה. שהיו סודרין אצל המזבח לא (ש"מ), **י]** נותנין היו ממנה (ש"מ), **יא]** להוציא כלאים וקאמר למעוטי מאי אי לבכור יליף העברה העברה ממעשר ואי למעשר תחת (צ"ק), **יב]** דאמו אמו כי הכא וי"ל דגז"ש דאמו אמו לא דריש (ש"מ), **יג]** אפשר משאי אפשר כגון בכור דלא אפשר בהנקה דזכר (ש"מ), **יד]** ללמוד מבכור לענין הנקה מגז"ש דאמו אמו דלא שייכא למדרש לענין דבר אחר ואף (ש"מ). וגי' רש"ק ללמוד מבכור לענין דילפינן, ותיבות 'לענין מ"מ ואף' נמחק. וגי' צ"ק לענין הנקה ואע"ג דילפי' בכור ממעשר לענין כלאים מג"ש, **טו]** כיון דניתן ללמוד (ש"מ). ובמ"ה כתב דבכ"א הגי' כיון דלא ניתן ללמוד מוקדשים מבכור כ"א לענין הנקה, **טז]** אלא לענין הנקה ילפינן שפיר אע"ג דאפשר משא"א הוא וכמו כן לענין מעשר ילפינן שפיר מבכור (מ"ה), **יז]** מעשר נאמר דילפינן שפיר (ש"מ), **יח]** כך דקדק מורי לייסב (ש"מ), **יט]** להניק אותן הולדות (ש"מ), **כ]** הולדות של הקדש (צ"ק), **כא]** דאפילו היתה אמו (ש"מ), **כב]** ממנה דאע"ג דאמת הוא דהחלב של מוקדשים אסור בהנאה כדפי' משום דכתיב ואכלת בשר ולא חלב אימא ה"מ להדיוט אבל הכא דהולדות הם קדושים א"כ היינו צורך גבוה אימא לא לכך בעי מנלן וקאמר אתיא העברה (ש"מ), **כג]** הבכורות כדאמרינן התם ולא שכבר קדוש אף (ש"מ), **כד]** שהוא מעשר והס"ד. ומתחיל ד"ה חלב המוקדשין (ש"מ), **כה]** דודאי אמו ר"ל אם (ש"מ), **כו]** דיבור זה נמחק. וה"ג שרשי אילן של הדיוט כו' לא נהנין ולא מועלין בהן. בפרק לא יחפור (ב"ב כו:) מוקי האי בגידולין הבאין לאחר מכאן וקסבר אין מעילה בגידולין: מעין היוצא לא נהנין ולא מועלין. לא מועלין היינו מן הדין דמים מן התהום [נ"א מעלמא] קאתו ואינם בכלל הקדש ולא נהנין היינו משום מראית העין כל זמן שלא יצא מן השדה של הקדש (ש"מ), **כז]** ממלאין מע"ש (צ"ק), **כח]** ש"מ, **כט]** כדאמרי' פרק לולב וערבה וכד דהכא היינו חבית כצ"ל (ש"מ). וגי' צ"ק לולב וערבה ואי תימא דהכא תני כד דכד היינו. ועיין רש"ק, **ל]** נתנן לצלוחית (ש"מ), **לא]** ערבה שבה היו מקיפין המזבח לא נהנין ולא מועלין לפי שהיו עומדות למצוה ואינה קדושה והס"ד. ומתחיל ד"ה נותנין היו מהם הזקנים בלולביהם (ש"מ). וגי' צ"ק שלא קדשו והס"ד. ומתחיל ד"ה שנהנין ממנו, **לב]** אבל ברישא (צ"ק), **לג]** שהכל לא נתקדש (ש"מ), **לד]** דאין הכלי מקדש כ"א (צ"ק), **לה]** אם יש בה יותר מג' לוגין לא ימעול באחרים וי"מ (ש"מ), **לו]** דזהו שיעור ניסוך, והס"ד. וחסר כאן ד"ה מנחם יודפאה. דמן יודפת (ש"מ), **לז]** בשיטת רבו אמרה, והס"ד. ומתחיל ד"ה ונסכיה (ש"מ), **לח]** אינו אומר ונסכה (ש"מ), **לט]** בחוץ חייב אף נסכי מים המנסכו בחוץ יהא חייב בחג דהיינו זמנו של ניסוך המים וא"ל (ש"מ), **מ]** לוגין דכתיב רביעית ההין אף מים (ש"מ), **מא]** והא מי החג קאמר וסיומא דקושיא הוא. כצ"ל (ש"מ), **מב]** דאי קסבר (ש"מ וצ"ק), **מג]** לטעמא דמנחם יודפאה קפריך דפירש (ש"מ וצ"ק), **מד]** דמנחם יודפאה לא (ש"מ), **מה]** ולא יעלה ויקחם בידו [illegible]

דקה שנופל מן [illegible]

א) איתמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה ר' יוחנן אמר אאסורה ור"ל אמר מותרת רבי יוחנן אמר אסורה דלא בטלה א] עובד כוכבים ור"ל אמר מותרת מימר אמר היא גופה לא מצלה לדידי מצלה ב] לי ב) איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן הקן שבראש האילן של הקדש אין נהנין ואין מועלין שבאשירה יתיז בקנה מאי לאו דאיתבר מגופה וקתני יתיז בקנה לא דאייתי עצים מעלמא ג] אי הכי אמאי של הקדש אין נהנין ואין מועלין אלא בגידולין הבאין לאחר מכאן וקסבר אין מועלין בגידולין הכי נמי מסתברא דאי ס"ד דאייתי מעלמא אמאי יתיז בקנה לשקליה משקל אמר רבי אבהו א"ר יוחנן (א) לעולם דאייתי מעלמא ומאי יתיז יתיז אפרוחים אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה אפרוחים בכאן וכאן מותרין ביצים כאן וכאן אסורין אמר רב אשי אם גאפרוחים צריכין לאמן כביצים דמו: **מתני'** הגזברים שלקחו דעצים מועלין בעצים ואין מועלין לא בשיפויי ולא ג) בנבייה: **גמ'** אמר שמואל ד)ה בונין בחול ואח"כ מקדישין מאי טעמא מאן דמתנדב מעות מקדש להו ד] דאמר תיחול קדושת מעות אבנין ויהיב להון לאומנין בשכרן

דלא ביטלה. שהרי לא ביטלה עובד כוכבים בפירוש: **ריש לקיש אמר מותרת.** ה]דביטלה העובד כוכבים בלבו דמימר אמר העובד כוכבים היא גופה לא מצלה שלא הצילה עצמה שלא תישבר: **דאיתבר מגופיה של אילן.** ו]שיבר מן הענפים של אילן ועשה הקן דהיינו עבודת כוכבים שנשתברה מאליה דלא ביטלה העובד כוכבים וקתני יתיז דמשמע דמותר בהנאה: **לא דאייתי.** העוף עצים מעלמא ועשה קן: (ב) **דיקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא דאייתי עצים מעלמא להכי לא נהנין מדרבנן.** הואיל ועל אילן של הקדש קאי ולא מועלין הואיל דאייתי מעלמא אלא אי אמרת וכו': (ג) לעולם אימא לך דאיתבר מגופיה ואמאי לא מועלין הכא גבי הקדש ז]בגידולין הבאין לאחר ח](מכאן) שהוקדש עסקינן וקסבר אין מעילה בגידולין וליכא למידק ט]מהכא לעבודת כוכבים שנשתברה מאליה ולא קשיא לרבי יוחנן: **ורבי** י]**[אבהו אמר רבי] יוחנן.** מתרץ יא]להאי יתיז לאו בקן עצמו מיירי אלא דכיון דאיתבר מגופה דאשרה קן עצמו אסור בהנאה אלא מאי יתיז בקנה באפרוחים קמיירי. (ד) לישנא אחרינא יב] [ה"נ מסתברא ולא שמענו משום דקתני בה לישקליה משקל דמשמע שיעלה באילן ויקחהו בידו והא א"א שלא יהנה מן האילן: **אפרוחים כאן וכאן.** יג] בין באילן של הקדש ובין של אשרה לפי שאינן צריכין לאילן שפורחין בכל מקום שרוצין אבל ביצים כאן וכאן אסורין משום דלא ניידי וצריכין לאילן וכאילן עצמו דמו יד] ואפרוחין שצריכין לאמן שעדיין לא גדלה נוצתן ואינן יכולין לפרוח כביצים דמו ואסירי: **מתני' הגזברין שלקחו את העצים.** מן היער של חולין לצורך קורות: **מועלין בעצים.** עצמן הראויים לקורות: **ולא בשפוי.** הנסורת שמשפה החרש מן הקורה: **ונבייה.** היינו עלין שלהן לפי שהגזברים לא קנו והקדישו אלא דבר הצריך לבנין ולא שפוייה ונבייה: **גמ' אמר שמואל בונין בחול ואח"כ מקדישין.** כלומר כשהן בונין בבדק הבית היו קונין כל צרכי הבנין ממעות של חולין או היו לוקחין כל צרכי הבנין באמנה ולאחר שנגמר הבנין היו מקדישין אותו כן שהיו מביאין ממעות של הקדש כשיעור דמי כל הבנין והשבח שהשביחו האומנין בבנין ושכר האומנין טו]ואומר תחול קדושה שיש במעות הללו על הבנין הזה ונמצא טז]קדוש והמעות יצאו לחולין ופורעין מהן שכר האומנין ממה שחיללו יז]השבח שהשביחו האומנין בבנין ופורעין לאותן שלוו מהן מעות של חולין יח]שנקנו בהן צורכי הבנין או לאותן שהאמינו להן צרכי הבנין: **מאי טעמא.** בונין בחול משום דמאן דמתנדב מעות לבדק הבית לאלתר מקדיש להו וכיון דמקדיש להו שוב אינו יכול לקנות בהן דבר של חולין בהדיא לפי שהמוכר היה מועל בהן לפיכך צריך שיאמר כך תחול וכו' שיהו מחוללין קודם שיבואו לידי המוכר:

מותרת מימר אמר. פירוש העובד כוכבים שעובד אותה אומר היא גופה לא מצלה יט]לדידי מצלה בתמיה והלכך בידוע שביטלה: **שבאשרה יתיז בקנה** כ]**מאי לאו דאתבר מגופה.** כא]שנשברו הקנים שנעשו (הזו) מגוף האשרה וקאמר יתיז בקנה והקן עצמו מותר אלמא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת ומשני לא דקמייתי מעלמא כלומר שנעשית הקן מקנים אחרים ולא מגוף האילן כב]: **אי הכי של הקדש אמאי לא נהנין ולא מועלין.** (ה) כג]אלא נהנין פריך דכיון שאין הקן מאילן של הקדש אמאי לא נהנין כד] אלא מיירי באיתבר מגופה וכ"ת אמאי לא מועלין הכא מיירי בגידולים וקסבר אין מעילה בגידולים: **ה"נ מסתברא.** פי' דמיירי באיתבר מגופה דאי ס"ד דאייתי מעלמא אמאי יתיז בקנה לישקליה משקל כלומר יטול הקן בידו בלא מקל אלא ש"מ דמיירי כה]דאיתברא מגופה ולכך לא שרי ליה ליטול (ו) מקל בידו דלמא אתי למישקל מגוף האשירה שלא נשבר דהא אותם קנים שנשברו דומים לאותם המחוברין לאשרה אבל אי הוה מיירי כו] באייתי מעלמא דלא דמי לגוף האשרה לא שייכא למיגזר אטו דלמא שקיל מאשירה עצמה אלא ודאי מיירי דאיתבר מגופה וא"ת אמאי הוצרך לומר הוכחה זו דאיירי באיתבר מגופה הא כבר מוכחא שפיר מדקאמר גבי של הקדש לא נהנין י"ל דהוכחה ראשונה אינו אלא ע"י דומיא דכי היכי דמיירי בשל הקדש כז]שאיתבר מגופה מדקאמר לא נהנין כמו כן מיירי בשל אשרה כח]באיתבר מגופה אבל עכשיו מייתי מגופה דאשרה מדקאמר יתיז בקנה דמיירי באיתבר מגופה וקשיא לר' יוחנן דאמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה ומשני א"ר אבא א"ר יוחנן לעולם דאייתי מעלמא כט] יתיז אפרוחין כלומר מתני' ואפי' כדאייתא מעלמא ליכא לאקשויי מידי דהא דקאמר יתיז לא קאי אקן דודאי הקן אסור בהנאה בין גבי הקדש בין גבי אשירה ומאי יתיז יתיז ל]אפרוחים שהאפרוחים מותרים בהנאה בין גבי הקדש בין גבי אשרה כדאמר לקמיה והשתא ניחא הכל דליכא לאקשויי דלישקלינהו ביד דאיכא למיחש שמא יעלה באשרה וא"ת והא כדסלקא דעתך דקאי יתיז אקן עצמו הוי קשיא ליה אמאי לא שקל להו לא] ולא קאמר שמא יעלה וי"ל דודאי מעיקרא דקאמר יתיז הקן עצמו ליכא למיחש שמא יעלה לב]שיכול ליטול הקן בידו בלא עלייה על גבי אשרה אבל השתא דקאי יתיז אאפרוחים לג]דודאי איכא למיחש שמא יעלה כי אין נוח כל כך ליטול האפרוחים בלא הקן אם לא יעלה כי הם נשמטים כאן וכאן ולכך צריך להתיז בקנה את האפרוחים דכיון דמתיז בקנה לא יצטרך לעלות באשרה כדי להתיז בקנה כי הדבר קל להתיזם בקנה אף כשעומד על גבי קרקע וא"ת אכתי אמאי של הקדש לא נהנין אף מן הקן עצמו כיון דמיירי בדאייתי מעלמא יש לומר דגזרינן דלמא אתו לאיחלופי בקנים המחוברים לד]באילן וא"ת כיון דשייך למיגזר אף בדאייתי מעלמא אטו אותם המחוברים באילן א"כ מעיקרא מאי הוה פריך אמאי של הקדש לא נהנין והא שייך שפיר למגזר כדפרישית יש לומר לעולם ידע שפיר דשייך למיגזר כדפרישית והכי הוה פריך מעיקרא של הקדש אמאי לא נהנין כמו גבי אשירה ולא גזרינן דהא מעיקרא ס"ד דיתיז בקנה קאי אקנים דקן לה]דמותר בהנאה ולא גזרינן בהו מידי ולכך הוה פריך אמאי חיישינן גבי הקדש יותר משל אשרה אבל השתא דאשרה ואילן של הקדש שוים הן דהקן עצמו אסור כאן וכאן ואף הביצים כדמפרש בסמוך אבל האפרוחים מותרים כאן לו]וכאן דתנן יתיז באפרוחים דאשרה וה"ה בשל הקדש כמו שמפרש בסמוך הלכך ליכא למיפרך מידי דהקדש ואשרה שוים הם דהכא והכא גזרינן דלמא אתי לאחלופי בקנים המחוברים לאילן כדפרישית כך נראה למורי רבינו הרב רבי פרץ שי' לפרש סוגיא זו מראשה ועד סופה: **אפרוחין כאן וכאן מותרין.** פי' בין באשרה בין בשל הקדש כיון דאית בהן רוח חיים ואין צריכין לאמן כדמפרש בסמוך והא דקאמר יתיז בקנה קאי אאפרוחים וה"ה גבי הקדש אבל לא נהנין קאי אקן וביצים וה"ה גבי אשרה וא"ת ואמאי תנן להתירא גבי אשרה וקתני לאיסורא גבי הקדש י"ל דלהכי תנא לא נהנין גבי הקדש משום דבעי למיתני אין מועלין לז] ומתיז בקנה קתני גבי אשרה דאף על גב דהוי דבר מאוס מאד שהוא של עבודת כוכבים אפילו הכי שרי לח]אפרוחים בהנאה כך נראה למורי: לט]**בונין בחול ואח"כ מקדישין.** פירוש מ]כשהיו בונין היו בונין בהקפה ולא היו נותנין בהם מעות של הקדש שנתנדבו לעשות בנין עד שנעשה כל הבנין מא] מאי טעם כלומר למה לא מב]היה מקדיש מקמי בנין האבנים מאן דמתנדב מעות מקדיש להו ואמר תיחול קדושת המעות אבנין ויהיב להו לאומנין בשכרם כלומר ואי הוה מקדיש להו לאבנים מקמי בנין אם כן לא היה יכול לפרוע שכר האומנין ממעות של הקדש שאין הקדש מתחלל על המלאכה אבל עתה שבונה בחול מחלל קדושת המעות על כל הבנין ופורעים אחר כך שכר האומנים מאותן המעות שנתחללו ויצאו לחולין ופורע מעות למי שמכר אבנים כמה שקנו אותם ואם תאמר הא אמרינן פרק בתרא דכתובות (דף קו.) מגיהי ספרים שבירושלים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ומאי שנא משכר האומנין דהכא י"ל דשאני תרומת הלשכה שבאה בנדבת צבור ולצבור בית דין מתנה עליהם אבל לא שייך לומר לב בית דין מתנה בהקדש נדבת יחיד אפילו הקדישם למוסרם לצבור:

מסורת הש"ס

א) ע"ז מב: כל הסוגיא ע"ש, ב) [שם מב:], ג) [פי' פרק ערוך ערך נב ג'], ד) ב"מ נח: [עי' תוספות עירובין לא: ד"ה ונתן],

רבינו גרשום

דלא בטלה. שלא ביטלה עדיין שום עובד כוכבים בפירוש: **ריש לקיש אמר מותרת.** שבלבו מבטלה בודאי העובד כוכבים: **דמימר אמר היא גופה לא אצלה.** שלא תשבר: **מאי לאו דאיתבר מגופו.** שהעוף שיבר מן הענפים של אילן אשירה ותיקן הקן: **וקתני יתיז.** דמשמע דמותר בהנאה: **לא דאייתי ענפים מעלמא דייקא** נמי דקתני גבי הקדש **לא** נהנין **ולא מועלין אי אמרת בשלמא כו': מידי איריא.** כדקא משנית לעולם אימא לך דאיתבר מגופו (דאמאי) [ואמאי] לא נהנין ולא מועלין משום דבגידולין **הבאין לאחר מכן** שהוקדש **עסקינן וקסבר אין מעילה בגידולין.** אבל בגידולין דאשירה לעולם אסירי ולא קשיא לר' יוחנן: **ור' אבהו א"ר יוחנן.** מתרץ בפירוש דהא יתיז לאו בקן מיירי אלא **מאי יתיז יתיז באפרוחים.** דהא בקן [עצמו בוודאי אסור]: **אפרוחים כאן וכאן.** בין באילן של הקדש בין בשל אשרה: **מותרין.** משום דלא צריכי לאילן שטסין בכל מקום שרוצין: אבל **ביצים כאן וכאן אסורין.** דלא ניידי דצריכי לאילן וכאילן דמי: **אם אפרוחין צריכין לאימן.** שעדיין לא גדלה נוצתן ואינן יכולין לפרוח: **כביצים דמי.** ואסירי: **גוברין שלקחו עצים.** מיער של חולין לצורך קורות: **מועלין בעצים.** עצמן שהן לשום קורות: **ולא בשיפוי.** הנסורות: **ונבייה.** עלין שלו: **אמר שמואל בונין בחול ואחר כך מקדישין.** כלומר כשהיו בונין בדק הבית היו קונין כל צורך הבנין ממעות של חולין וכשנגמר הבנין כולו אח"כ היו מקדישין אותו כן שהיו מביאין ממעות של הקדש כשיעור דמי כל הבנין ושכר האומנין ואומרין תיחול קדושה שיש באלו מעות על הבנין זה ונמצא הבנין קודש והמעות יצאו לחולין ופורעין מהן שכר האומנין ופורעין לאותן שלוו מעות של חולין שנקנה בהן צורכי הבנין: **מ"ט.** בונין בחול משום דמאן דמתנדב מעות לבדק הבית לאלתר מקדיש להו וכיון דמקדיש להו אין יכול לקנות מהן להדיא דבר של חולין אלא צריך לחללו הכי כדאמרן:

שינויי נוסחאות

א] דלא בטלה, כצ"ל. ותיבת 'גוי' נמחק (ש"מ), **ב]** לדידי מצלא, כצ"ל. ותיבת 'לי' נמחק (ש"מ), **ג]** מעלמא דיקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא דאייתי מעלמא [בנ"א נוסף: וקינתה בהן היינו דקתני לא נהנין ולא מועלין] לא נהנין מדרבנן ולא מועלין מדאורייתא [בנ"א נוסף: דהא לא קדשי] אא"א דאיתבר מגופה אמאי אין מועלין מידי איריא הכא בגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וקסבר אין מועלין בגידולין ור' אבהו אמר ר' יוחנן מאי יתיז באפרוחים לישנא אחרינא אי הכי. כך נמצא בכמה ספרי יד והוא גירסת רש"י. והתוס' גורסין כבעמוד (ש"מ ומ"ה), **ד]** מקדש להו ואמר (ש"מ). וגי' ל"ק מקדש להו לפיכך צריך שיאמר, **ה]** מותרת דודאי ביטלה (ש"מ), **ו]** אילן שהעוף שיבר מן (ש"מ), **ז]** הקדש משום דבגידולין (ש"מ), **ח]** ל"ק מ"ז, **ט]** מהכא ולעולם שנשתברה מאליה כצ"ל (ש"מ ודפו"ר), **י]** ל"ק, **יא]** מתרץ דהאי יתיז (ש"מ), **יב]** לישנא אחרינא לא שמענו (דפו"ר). והמוסגר נוסף עפ"י ל"ק, **יג]** כאן וכאן מותרים (צ"ק), **יד]** דמו, הס"ד. ומה"ד אפרוחין שצריכין (ש"מ), **טו]** ואומרים תחול קדושה (ש"מ), **טז]** ונמצא הבנין קדוש (ש"מ), **יז]** שחיללו והשבח שהשביחו (ש"מ), **יח]** מעות של חולין שנקנו [נ"א שנעשו] בהן צורכי הבנין (ש"מ). וגי' ל"ק שתקנו בהן, **יט]** מאלה לדידה לדידי (ש"מ), **כ]** בקנה ה"ג מאי (ש"מ), **כא]** מגופה שלקט העוף הקנים שעשה מהן הקן מגוף האשרה (ש"מ). וגי' ל"ק מגופה ששיבר קנים ועשה הקן מגוף, **כב]** האילן ואשמועינן דלא גזרינן אטו גוף האילן. והס"ד (ש"מ), **כג]** מלא נהנין פריך (ש"מ), **כד]** אמאי לא נהנין, והס"ד. ומתחיל ד"ה אלא בגידולין הבאין לאחר מכאן. כל זה מדברי המקשה וה"ק אלא ודאי ע"כ מדקאמר לא נהנין מיירי באיתבר (ש"מ), **כה]** בדאיתבר מגופה ולכך לא שרי ליה ליטול הקן בידו (ש"מ). וגי' ל"ק ליטול בידו, **כו]** מיירי בדאתו מעלמא דלא דמו לגוף האשה ולא שייך למיגזר דלמא. כצ"ל (ש"מ), **כז]** בשל הקדש בדאיתבר מגופה (ש"מ), **כח]** בדאיתבר מגופה והכא מייתי מגופה דבבא לאשרה מדקאמר (ש"מ), **כט]** דלאייתי מעלמא ומאי יתיז יתיז באפרוחין כלומר מתניתין מיירי בכל ענין ואפילו בדאיתבר מעלמא וליכא לאקשויי מידי (ש"מ). וגי' ל"ק דלאייתי מעלמא ומאי יתיז אפרוחין כלומר אפילו איירי מתניתין בלאייתא מעלמא, **ל]** יתיז באפרוחים (ש"מ), **לא]** להו ביד ולא קאמר שמא יעלה והכא חייש ומאי שנא וי"ל (ש"מ), **לב]** שמא יעלה משום שיכול ליטול (ש"מ), **לג]** אאפרוחים אז ודאי איכא למיחש (ש"מ), **לד]** המחוברים לאילן (ש"מ), **לה]** דמותרים בהנאה (ש"מ), **לו]** והא דתנן יתיז (צ"ק), **לז]** למיתני אין מועלין וגבי אשרה לא שייך למתני [בנ"א נוסף: אין מועלין] ויתיז בקנה דתני גבי אשרה היינו לרבותא דאע"ג דלא גדלי [נ"א בדלי] מיניה מ"מ שרי להתיז באפרוחים א"נ י"ל דתנא ההיתר גבי אשרה לאשמועינן דאע"ג (ש"מ), **לח]** שרי להתיז באפרוחים כך נראה למר"ף (ש"מ), **לט]** חסר כאן ד"ה הגזברים שלקחו עצים. פי' והקדישו לעשות מהן קורות לבדק הבית מועלין בקורות ולא מועלין לא בשפוי ולא בנבייה שפוי הן הקסמים הנושרים כשמשפין הנגרים הקורות ונבייה היינו שפוי דק כמו שהיא וטעמא דאין מועלין היינו משום שאין כוונתם של גזברים שיהיה קדוש [ס"א. דאין כוונתן של גזברין שיקדשו], והס"ד (ש"מ), **מ]** פירוש כשהם קונין האבנים הם קונים בהקפה (ש"מ). וכעין זה בנ"ק, **מא]** כל הבנין וכן היו אומרים לעולם כשמתנדבין אבנים לא תתנדבו אלא לאחר הבנין מאי טעם (ש"מ), **מב]** לא היו מקדישין מקמי בנין מאי דמתנדב. כצ"ל (ש"מ),

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פ"ח מהל' ע"ז הלכה יא טור ש"ע י"ד סימן קמו סעיף יא: ב ג מיי' שם פ"ז הלכה יב ופ"ה מהל' מעילה הלכה ז טוש"ע י"ד סימן קמב סעיף ח: ד מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה ט: ה מיי' פ"ח מהל' מעילה הלכה ד:

הגהות הב"ח

(א) **גמרא** אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן (לעולם דאייתי מעלמא) תא"מ ונ"ב במסכת ע"ז לא גרס ליה [השאר חסר]: (ב) רש"י ד"ה לא דאייתי וכו' דיקא נמי נ"ב לפני רש"י ז"ל היה כאן הגירסא כמו שהוא במסכת ע"ז פ"ג דף מב ע"ב ע"ש ולגירסא שלפנינו הפירוש הוא כמו שפירשו תוספות כאן: (ג) ד"ה אלא אי אמרת וכו' ומשני לעולם כו' וליכא למידק מהכא **ולעולם** שנשתברה מאליה מן האילן עצמו וקשיא לרבי יוחנן: (ד) ד"ה ורבי יוחנן וכו' לישנא אחרינא נ"ב ר"ל דיש לישנא אחרינא והיינו כמו שהגירסא לפנינו וזה היה לרש"י ללישנא אחרינא וקאמר דלא שמיע ליה כלומר לא סבירא ליה דקשה ע"ז דקתני בה לשקול משקיל דמשמע כו' ובאמת במסכת ע"ז שהיה בגירסת רש"י לא גרס לזה וק"ל: (ה) תוס' ד"ה שבאשרה וכו' אמאי לא נהנין ולא מועלין ופריך כצ"ל ותיבות אלא נהנין נמחק: (ו) **בא"ד** ולכך לא שרי ליה ליטול בידו כצ"ל ותיבת מקל נמחק:

מוסף רש"י

וקתני יתיז בקנה. ויטרוף עלי הקן, אלמא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת (ע"ז מב:). **בגידולין הבאין לאחר מכאן.** הבאין באילן אחר שהוקדש עסקינן והוא לא הקדיש אלא אילן (שם). **וקסבר.** האי תנא, אין מועלין בגידולין. ומדרבנן הוא דאסירי, וגבי אשירה נמי בקינתה בעלי אשירה עסקן, וקתני יתיז כר"ל (שם). **אמר ר' אבהו א"ר יוחנן.** מהדר לתרוצי לתיובתיה בשינויא אחרינא כו' (שם, עי"ש גירסא אחרת ופי' אחר מכלפנינו). **אפרוחים כאן וכאן.** בין בהקדש בין באשירה, מותרין. דאין צריכין לאילן, **ביצים כאן וכאן אסורין.** שצריכין לאילן וגזור בה רבנן כעל אילן עצמו (שם). **בונין בחול ואח"כ מקדישין.** כשהן בונין בניני הקדש לא היו קונין האבנים והטיט ממעות הקדש, כדי שלא יבואו האומנין והעם לידי מעילה אם ישבו עליהם, או אם יהנו מהם, אלא לוקחין בהקפה והרי הן חול עד שיבנו בחומה, ומשהן בנויות בחומה נותנין מעות הקדש ולוקחין אותן והוא הקדשן, או אם התנדב אדם אבנים נותן לבנאי ואינו קורא שם הקדש עליהן עד שיתננו בבנין, הלכך לא מעל הגזבר (ב"מ נז:).

שיטה מקובצת

הגזברים. עיין תוספות תמורה דף לא ע"ב (ד"ה לאתויי): **רש"י ד"ה לעולם אימא לך.** וז"ל ה"ר אליקים ז"ל לעולם אימא לך דאיתבר מגופיה ואמאי לא נהנין ולא מועלין משום דבגדולין הבאין לאחר מכאן שהוקדשו עסקי' וקסבר אין מעילה בגדולין אבל בגדולין דאשרה לעולם אסירי ולא קשיא לר' יוחנן ור' אבהו א"ר יוחנן מתרץ בפירוש דהאי יתיז לאו בקן מיירי אלא מאי יתיז באפרוחים:

מיתיבי (א) [א]מותר הקטרת מה היו עושין בו היו מפרישין [א] ממנה שכר האומנין ומחללין אותה על מעות האומנין ונותנין אותה לאומנין [ב] וחוזרין ונוטלין אותה מתרומה חדשה ואמאי ליחליה אבנין דלא איכא בנין והא מעות האומנין קתני דליכא בנין כשיעור מעות (ב) והאמר שמואל [ב]הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל הני מילי (ג) דאי עבד לכתחלה לא רב פפא אמר היינו טעמא [ג]דבונין בחול (ד) לא נתנה תורה למלאכי השרת אמרי [ג] דלמא בעי למיזגא וזגא עלייהו אי בנא בקודשא אישתכח דקמעיל [ד] בקודשא תנן הגזברין שלקחו את העצים מועלין בהן ואין מועלין לא בשיפויי ולא בנבייה ואמאי מועלין בהן הכא נמי ליעבד בחול [ה] אמרי דדלמא בעי למיזגא וזגא עליהן ואישתכח דקא מועל בקדשים א״ר פפא אי [ד]בעצים דמכאן ואילך הכי נמי אלא כי תנן במתניתין בעצים דיומיה:

הדרן עלך ולד חטאת

מותר הקטרת. היו מפטמין כאחת ג׳ מאות ושסים וחמשה מנין כמנין ימות החמה להקטיר קטרת בכל יום [ח] חציו בבקר וחציו בערב ועוד שלשה מנין לצורך יוה״כ (ו) והיה נותר מן הקטרת כדאמר התם (כריתות דף ו:) פעם [ט] לששים שנה או לשבעים שנה היו [י] בה [מפטמין] חצאים כלומר היו עולין השירים לחצי הקטרת ועלה קאי הך דשמעתין מה היו עושין מאותו מותר: **מפרישין שכר האומנין.** ממעות הלשכה ומזכה אותן ע״י אחרים בשביל האומנין [יא] ומחללים הקטרת על אותם המעות [יב] שזכה בהם בשביל האומנין ונכנסין המעות בקדושת הקטרת [יג] בקדושת תרומה ישנה והקטרת יוצא לחולין ונותנין אותו הקטרת לאומנין בשכרם וחוזרים ולוקחין [יד] אותן מיד האומנין מתרומת הלשכה ולכך היה צריך לעשות כן לפי שא״א להקטיר קטורת מתרומה ישנה לשנה הבאה [טו] וא״ת ולמה הוזקקו לעשות כן [טז] שחיללו הקטרת על מעות האומנין היה להם לחלל מעות של תרומה חדשה על הקטרת שיצא כבר לחולין [יז] יש לומר דבהכי עדיף טפי לפי שהוא דרך מקח וממכר ממש והוי נגיע טפי א״נ אם לא היו עושין כן אתי [יח] לאיתרשולי שיש כאן לחזור לחלל קדושת מעות של תרומה חדשה על הקטרת אבל עתה שהוא [יט] מפריש ליד ליד לא אתי לאיתרשולי: **ואמאי ליחליה אבנין.** כלומר אי [כ] אית ליה לדשמואל דאמר בונין בחול למה להן לעשות כל אלה יחללו [כא] אותה הקטרת על הבנין ויצא לחולין ויחזרו ויחללו מעות של תרומה חדשה על אותה קטרת ולמה היו צריכין להפריש שכרם ולחלל [כב] כו׳ ומשני דליכא בנין ופריך והא מעות האומנין קתני משמע שעסוקים בבנין ומשני דליכא בנין כשיעור מעות של קטרת פי׳ אין הכי נמי דודאי יש בנין חול מדקתני [כג] האומנים אך אין בנין כשיעור [כד] מעות (שמן) של קטרת ולכך צריך להפריש מעות מתרומת הלשכה כשיעור הקטרת לשכר האומנים וא״ת וכי אפשר להיות כך ששכר הבנין הוא מרובה על הבנין יש לומר [כה] באומנות ציור שיש שכר לאומנין יותר ממעות בנין אי נמי הכי פירושו דליכא בנין כשיעור מעות [כו] הבנין לולי שכר האומנין שעם הבנין ול״ע וי״מ דמיירי בשכר שחייבים לאומנין בשביל מלאכה שעדיין לא נעשית אך קצת יש בנין הלכך כיון דליכא בנין עדיין בנוי כשיעור הקטרת בסוף השנה שרוצים [כז] לקדש הקטרת א״א לחלל עליו אבל מפרישים כל שכר האומנין שעתיד ליתן להם לעשות המלאכה אשר התחילו [כח] כבר ולהכי נקט מילתא דאיכא בנין קצת דאי ליכא בנין כלל היה גנאי להפריש מעות מתרומת הלשכה על שכר האומנין העתיד [כט] אלא מתוך שהוצרכו להפריש לצורך האומנין בשביל שכרן המועט אינו גנאי להפריש הרבה על העתיד [ל] ועוד אמר רש״י לפי שמכאן התחילו במלאכה כמי שגמרו דמי שהרי אין יכולין לחזור בהם: **והאמר** שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל. כלומר ומה בכך אי ליכא בנין כשיעור מעות ומשני הני מילי דיעבד אבל לכתחלה לא [לא] משום פסידא דהקדש ודוקא בזמן שבהמ״ק קיים דאיכא פסידא להקדש אבל בזמן שאין בית המקדש קיים דליכא פסידא להקדש לא ואפשר לחלל לכתחלה על שוה פרוטה וא״ת הכא נמי ליכא שום פסידא להקדש שהרי שירי הקטרת הללו חוזרים להקדש וי״ל דמ״מ כיון דבית המקדש קיים ואם היו מחללים על שוה פרוטה בעלמא דאיכא פסידא להקדש אע״ג דהכא ליכא פסידא מ״מ אינו מחולל דגזרינן (דלמא) אטו רוב מקומות דאיכא פסידא להקדש בכה״ג ולא דמי לההיא דהתם ו) דקאמר בזמן שאין בית המקדש קיים אפשר לחלל דהתם לא שייך בשום ענין פסידא להקדש: **לא** ניתנה תורה למלאכי השרת. ואי אפשר ליזהר שלא יהנו מן החומה כי [לב] עבד בחול דלמא אתי למיזגא עלייהו שפעמים שצריכים הפועלים לסמוך על האבנים ונמצא שמועלין:

אי בעצים דמכאן ואילך ה״נ הב״ע בעצים דיומיה. כלומר עצים שלקחו לבנותם ביום הלקיחה וזמן מועט יכולים ליזהר מלסמוך עליהם:

הדרן עלך ולד חטאת

מותר קטרת. מה שהיה נשאר על (א) שס״ה מנה מה היו עושין בה דלאחר שנכנס ניסן אין ראוייה להקטרה דבעינן חדש והבא קרבן מתרומה חדשה(ה): **מפרישין ממנה.** ממותר הקטרת כנגד שכר האומנין דקס״ד דלאלתר כשקנו צרכי הבנין מיד היו מחללין מעות הקדש בשעת קניה על העצים ועל האבנים ועל כל צרכי הבנין שקנו ופורעין אבל לא שכר האומנין שבונין בבנין שהכל היה קדש חוץ מן השבח שהיו האומנים משביחין בבנין בכל יום ובכל יום היה הגזבר מביא מעות הקדש כשיעור השבח שהשביחו האומנין בבנין באותו יום ומחלל אותן על השבח שהשביחו האומנין בבנין באותו יום והיינו טעמא דעושין כן בכל יום משום [ו] דאמרן לעיל דמאן דמתנדב מעות וכו׳ והיו המעות חולין (ב) והבנין קדש אבל לא היה הגזבר נותן להן המעות לאלתר דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף כשיגמר הבנין וכן היו עושין כל השבח (ג) ועדיין לא היה שם מותר הקטרת על המעות אבל כשמגיע ניסן שיש שם מותר הקטרת דצריכין ללוקחו מתרומה חדשה מחללין אותו מותר הקטרת על אותן מעות חולין שיש ביד הגזבר שחילל על השבח שהשביחו האומנין והוי הקטרת חול ומעות חזרו לקדושתן כבתחלה וחוזרין ולוקחין הקטרת מן האומנין מתרומה חדשה. ואי קשיא לך מה צורך לחללה על מעות האומנים ליתבה לקטרת לאומנין לאלתר הא לא קשיא דליכא בהאי מותר כשיעור כל שכר האומנין להכי עבדי הכי. ואי ס״ד כדאמר שמואל דבונין בחול ואח״כ מקדישים ליחלה לקטרת אבנין עצמו ואמאי מפרישים וכו׳: ומשני **דלא איכא בנין.** שלא בנו אותה [ז] כלום: **והא על מעות האומנין קתני.** אלמא דבנו בנין: (ד) אין ודאי בנו בנין אלא דליכא בנין שיעור מעות: ואכתי אם איתא לדשמואל ליחלה אההוא פורתא בנין על אותו (ה) מיעוט שהשביחו האומנין בבנין לאחר שיחללו על מה שהשביחו אע״ג דלא הוי כשיעור דמי הקטרת דאמר שמואל הקדש וכו׳: **אבל לכתחלה לא.** הלכך מחללין אותה על מעות האומנין בלבד: **רב פפא אמר היינו טעמא דבונין בחול דלא נתנה תורה למלאכי השרת.** דאי אפשר דלא יתבי זמנין בטולא דבנין מפני החמה ונמצא מועל דדלמא בעי למיזגא עליהון כלומר שאם הוצרך וישב עליהן נמצא נהנה מהן: **אי בעצים דמכאן ואילך הכי נמי.** כלומר אי בעצים דאין דעתו לבנותן בבנין עד זמן מרובה הכי נמי דלא מקדשינן להו עד שיבנו בבנין דאיכא למיחש דלמא יתיב עליהון וקא מעיל: **אלא כי תנן במתניתין דמועלין בעצים דיומיה.** שדעתו לבנותן בו ביום שלקחום דהשתא ליכא למיחש דלמא אתי למזגא עליהון הואיל ובנו להו לאלתר בו ביום בבנין:

הדרן עלך ולד חטאת

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ״ד מהל׳ שקלים הלכה יב: ב מיי׳ פ״ז מהל׳ ערכין וחרמין הלכה ח [וברב אלפס ע״ז פ״א דף שלג.]: ג ד מיי׳ פ״ח מהלכות מעילה הלכה ד:

מוסף רש״י

מותר הקטורת. הנותר בכל שנה מתרומה ישנה, **מה היו עושין בו.** להכשירה לשנה הבאה, דאין לך שנה שאין בה מותר קטורת משלשת מנים יתירים שמפטמין בכל שנה למלוא חפניו ביוה״כ, ואי אפשר שיכנסו כולם בחפניו, כדתניא בכריתות (ו:) אחת לששים או לשבעים שנה היתה באה של שיריים (שבועות י:) שבכל שנה היה נשאר מאותן ג׳ מנים יתירין שכהן גדול מכניס ולא היה מקטיר אלא מלא חפניו ונשאר המותר, ואותו מותר לא היה ראוי לשנה הבאה מניסן ואילך, דניסן ראש השנה לתרומת שקלים, דאמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה במס׳ ר״ה (ז.), ומה היו עושין בו (כריתות ו.). **מפרישין.** מהקדש בדק הבית, **שכר האומנין.** המחזקים את בדק הבית (שם) או: מפרישין מתרומת הלשכה שכר אומני בית אבטינס מפטמי הקטורת, דאמר במס׳ יומא (לח.) שהיו נוטלין בכל שנה י״ב מנים (שבועות י:). **ומחללין אותה על מעות האומנין.** מזכין המעות לאומנין על ידי אחד מן הגזברים והרי הן חולין ואח״כ יחללו הקטורת עליהם ונותנין אותה לאומנין והרי היא חול וחוזרים ולוקחים אותה מתרומה חדשה, והכי נגיע מילתא טפי ולא למוכרה ולחזור לקנותה דזילא מילתא (שם) דכל זמן שהיא בקדושתה אינן רשאין לתתה לאומנין, דכל דבר שראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם (כריתות ו.). **שחיללו על שוה פרוטה מחולל.** כדאמרן דאימעוט מאונאה, וטעות נמי ליכא למימר בהו דמאן טעה (ב״מ נז.) דאין אונאה להקדש, דכתיב איש את אחיו, ואשמעינן שמואל דכי היכי דאימעיט מאונאה אימעיט נמי מביטול מקח (קדושין יא:).

הדרן עלך ולד חטאת

רבינו גרשום

מותר הקטרת. מה שהיה יותר על שס״ה מנה: **מה היו עושין בה מפרישין ממנה שכר האומנין כו׳.** קס״ד השתא דלאלתר כשבנו צורכי הבנין לאלתר היו מחללין מעות הקדש בשעת קניה על העצים ועל האבנים על כל מה שקונים ופורעין אבל לא על שכר האומנין שבונין הבנין אלא לאחר שנבנה כל הבנין היו מביאין מותר הקטרת: **ומחללין אותה על מעות האומנין.** כלומר על אותן מעות הקדש שנתנו לאומנין בשכרן ויצאת הקטרת לחולין ומעות האומנין בשוה הקטרת חזרו והיו קודש וחוזרין ולוקחין אותה מותר קטורת מן האומנין ממעות תרומת הלשכה ומערבין אותה קטורת עם קטורת חדשה והויא כולה חדשה: **ואמאי ליחלה אבנין.** הכי קא קשיא ליה אי ס״ד כדאמר שמואל דבונין בחול ואחר כך מקדישין ליחלה לקטרת אבנין עצמו: **דלא איכא בנין.** כלומר דלא בנו אותה שנה כלום: **והא על מעות האומנין קתני.** אלמא דבנו בנין: אין ודאי הוי בנין אלא **דליכא בנין כשיעור מעות.** ששוה זה הקטרת משום דלאלתר כשקונין צורכי הבנין היו פורעין ממעות הקדש מידי יום ביום והאי דקאמר דליכא בנין כשיעור מעות דבונין שנבנה באותו יום קאמר דדבר מועט היו קונין ביום אחד אבל מעות האומנין כיון דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף לכשנגמר כל הבנין יש שם שכירות הרבה הלכך מחללין אותה על מעות האומנין ולא על הבנין: ואכתי אם איתא לדשמואל ליחלה אההיא פורתא בנין דבנו באותו יום דהא **אמר שמואל הקדש** שוה מנה כו׳: **הני מילי דיעבד אבל לכתחלה לא.** הלכך מחללין אותה על מעות האומנין בלבד דהיה להם מקבל מעות הרבה אבל אם היה בבנין כשיעור מעות ששוה הקטרת הכי נמי דמחללין אותה אבנין: **רב פפא אמר היינו טעמא דבונין בחול לא ניתנה תורה למלאכי השרת.** דאי אפשר דזימנין דלא יתיב בטולא דבנין מפני החמה ונמצא מעיל: דדלמא **בעי למיזגא וזגא עליהן.** כלומר הוצרך לו לישב וישב עליהן ונמצא נהנה מהן: **אי בעצים דמכאן ואילך הכי נמי אלא כו׳.** הכי קאמר אי בעצים דלא קיימי לבנותן בבנין עד זמן מרובה הכי נמי דלא מקדשינן להו עד שיהו בנויין בבנין הואיל ואיכא למיחש דלמא אתי למיזגא וזגא עליהון וקא מעיל בקדשים: **אלא כי תנן מתניתין בעצים דיומיה.** שבונה אותן באותו יום עצמו שהקדישו דהשתא ליכא למיחש דליתי למיזגא עלייהו הואיל ובני להו בבנין לאלתר: **הדרן עלך ולד חטאת**

מסורת הש״ס

א) שקלים פ״ד מ״ה [כריתות ו. שבועות י:], ב) ב״מ נז. בכורות כה. נ: קדושין יא: ערכין כט. תמורה כז:, ג) [בכורות כה. ערכין כט.], ד) [ברכות כה: יומא ל. קדושין נד.], ה) [ר״ה ז.], ו) [ערכין כט.],

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה מותר וכו׳ על שס״ה מנה נ״ב ר״ל דכל שנה פשוטה פחותה שנת הלבנה י״א ימים מן שס״ה וכן פירשו תוספות בשבועות דף י׳ ע״ש: (ב) ד״ה מפרישין וכו׳ והיו המעות חולין נ״ב אחר שנפדה באותו יום: (ג) **בא״ד** שעדיין לא היה שם מותר הקטרת מחללין על המעות: (ד) ד״ה והא על מעות וכו׳ בנין ומשני אין ודאי וכו׳ שיעור מעות ופריך ואכתי כצ״ל והד״א ונ״ב והשכר הוא יותר ועיין בתוס׳: (ה) **בא״ד** ליחלה אההוא פורתא בנין על אותו קטורת אע״ג דלא הוי כשיעור כצ״ל ותיבות מיעוט שהשביחו האומנין בבנין לאחר שיחללו על מה שהשביחו נמחק: (ו) תוס׳ ד״ה מותר וכו׳ לצורך יוה״כ והוי מותר נ״ב עיין בשבועות דף י ע״ב פרש״י כך והקשו בתוספות עליו:

שינויי נוסחאות

א] בקצת ס״י לא גרסי ׳ממנה׳. ורש״י גריס לה (ש״מ), **ב]** לאומנין בשכרן וחוזרין (ש״מ), **ג]** אמרי כיון דאיכא זמנין דבעו למיתבא בטולא אי בנא (ש״מ), **ד]** דקמעיל בקדשים (ש״מ), **ה]** הכא נמי ליעבד בחול דדילמא. ותיבת ׳אמרי׳ נמחק (ש״מ), **ו]** משום טעמא דאמרן לעיל (צ״ק), **ז]** שלא בנו אותה שנה כלום (ש״מ), **ח]** יום חצי מנה בבקר וחצי מנה בערב (ש״מ), **ט]** פעם אחת לששים שנה (צ״ק), **י]** היו בה חצאים של שיריים (ש״מ), **יא]** האומנין והיו המעות שלהם ומחללים (ש״מ), **יב]** המעות שיזכו בהם (ש״מ), **יג]** הקטרת דהיינו בקדושת (ש״מ), **יד]** ולוקחין אותו מיד האומנין מתרומת הלשכה חדשה ולכך היה (ש״מ). וגי׳ צ״ק מיד האומנין מתרומה חדשה ולכך, **טו]** הבאה משנכנס ר״ח ניסן וא״ת (ש״מ), **טז]** לעשות כן מיד שחיללו הקטרת על מעות האומנין היה להם לחזור ולחלל מעות (ש״מ ודפו״ר), **יז]** י״ל וכו׳. ובתוס׳ כת״י נ״א. י״ל דבהכי עדיף טפי לפי שהוא דרך מקח וממכר ממש ולא ישתכח ע״י כך לחללו וא״ת וימכר בשוק ולמה היו מוכרין אותו [בנ״א נוסף: לאומנין] וי״ל דבהכי נגיע להו טפי ובשבועות פ״ק מאריך יותר. וזאת הנוסחא היא מדוייקת יותר (ש״מ), **יח]** אתי לאיתשולי שישכחו שיש לחזור. כצ״ל (ש״מ), **יט]** שהוא מכר מיד ליד לא אתי **לאיתשולי** ובשבועות הארכתי (ש״מ), **כ]** אי איתא לדשמואל (ש״מ), **כא]** יחלל הקטרת על הבנין כצ״ל. ותיבת ׳אותה׳ נמחק (ש״מ), **כב]** תיבת כו׳ נמחק (ש״מ), **כג]** מדקתני שכר האומנין (ש״מ), **כד]** כשיעור שווין של מעות קטורת (ש״מ), וגי׳ צ״ק שיעור של קטורת, **כה]** יש לומר דאה״נ באומנות (ש״מ), **כו]** מעות הקטורת לולי (ש״מ), **כז]** שרוצים לחדש הקטרת (ש״מ), **כח]** התחילו לעשות ככר ולהכי נקט בהאי מילתא (ש״מ), **כט]** העתיד לבא אלא (ש״מ), **ל]** העתיד לבא ועוד אמר מהר״ף לפי שמכיון שהתחילו (ש״מ), **לא]** לא [בנ״א נוסף: אמר] ותימה דבערכין אמר טעמא דשמואל דאמר לכתחלה לא משום (ש״מ), **לב]** כי לא עבד בחול (צ״ק),

קדשי מזבח [א]מצטרפין זה עם זה למעילה [ב]ולחייב עליהם משום פיגול ונותר וטמא קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה א] ב] [ג]אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה: גמ' השתא יש לומר ג] דקתני אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית דהאי קדושת הגוף והאי קדושת דמים אפ"ה קתני מצטרפין זה עם זה קדשי מזבח עם קדשי מזבח מיבעיא משום דקתני עלה ד] לחייב עליהן משום פיגול נותר וטמא דקדשי בדק הבית ה] לא איכא הכי משום הכי קא פליג ליה ° א"ר ינאי (א)מחוורתא אין [ד]חייבין משום מעילה אלא על קדשי בדק הבית ו]ועולה בלבד מ"ט דאמר קרא [1]נפש כי תמעול מעל ז] מקדשי ה' קדשים המיוחדין לה' יש בהן מעילה אבל קדשי מזבח אית בהו לכהנים ואית בהו לבעלים תנן קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה מדרבנן [ה]קדשים ששחטן בדרום מועלים בהן ח] מדרבנן תנן[ו] הנהנה מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום כשהיא מתה כיון שנהנה כל שהוא מעל מדרבנן ט] ומדאורייתא לא והתניא[ז] רבי אומר [2]כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה מדרבנן והא קרא קא נסיב לה אסמכתא בעלמא [ח]והא אמר עולא אמר רבי יוחנן קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה במאי אילימא בקדשי בדק הבית אפילו כי מתו נמי לא יהא אלא דאקדיש אשפה י]לבדק הבית לאו מי יא]אית בה מעילה אלא יב] קדשי מזבח (א) דאורייתא אית בהו מעילה אלא הכי קא אמרי דבי רבי ינאי מהאי יג]קרא קדשי בדק הבית שמעין מינה קדשי מזבח לא שמעין מינה:

למעילה. שאם נהנה מב' מיני קדשי מזבח בשוה פרוטה מעל. ומצטרפין נמי לכזית לחייב עליהן משום נותר או פיגול או טמא או (לכזית) לחייב משום מעלה בחוץ: **קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה.** אבל פיגול ונותר וטמא אין בהן משום דהני לא נהגי בקדשי בדק הבית יד]וקדושת דמים נינהו: **קדשי מזבח וקדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה.** אבל לא לדבר אחר טו] ומש"ה קא פליג לה מתניתין דתני קדשי מזבח בפני עצמן וקדשי בדק הבית בפני עצמן: טז]**גמ' א"ר ינאי מחוורתא.** דבר ברור הוא כמו (ב) במחוורת עליו (נזיר דף סג.): **שאין חייבין קרבן מעילה וכו' תנן וכו':** ומתרץ **מדרבנן.** הוא דאית בהו מעילה בקדשי מזבח אבל לא מדאוריי': **הנהנה מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום.** כגון שרכב עליה והכחישה כדמפרש בפירקין דלקמן (דף יט.) דבחטאת בעלת מום מיירי דקיימא לדמי לפיכך מעל שהפסיד להקדש שפחת מדמיה וכשהיא מתה כיון שנהנה ממנה אע"פ שלא פגם מעל דלאו לדמי קיימא שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים (פסחים דף כט.). (ג) האי מעל נמי מדרבנן: **והא קרא קא נסיב.** לאשמועי' יז][דמדאוריי' מעל]: **יצאו מידי מעילה דבר תורה.** משום דכתיב קדשי ה' וכיון דמתו לא חזו לקדשי ה': **ובמאי.** קמיירי עולא: **אילימא בקדשי בה"ב אפי' מתו נמי.** לא יצאו מידי מעילה: **לא יהא אלא דאקדיש אשפה.** מי לא קדשה לדמיה דאית בה מעילה ה"נ דאי אקדיש בהמה לבדק הבית אע"ג דמתה קדשה נמי לדמים ואית בה מעילה: **אלא פשיטא דבקדשי מזבח מיירי.** ולאחר מיתה יצאו מידי מעילה דבר תורה מכלל דבחייהן יש בהן מעילה מדאורייתא וקשיא לרבי ינאי (ד): אמר לך ר' ינאי אין ודאי בקדשי מזבח נמי אית בהו מעילה מדאורייתא אבל יח]מהאי קדשי ה' דבקרא דנפש כי תמעול מעל לא שמעינן מיניה אלא קדשי בדק הבית יט]דמחוורין לה' אלא מקרא אחרינא נפקא לן דקדשי מזבח אית בהו מעילה דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו' (ויקרא כב) דבכל קדש מיירי:

קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה. אם אכל כ]בשר עולה זו חצי זית ומבשר עולה אחרת חצי זית חייב קרבן מעילה וכן למ"ד לקמן (דף יח:) דמעילה בשוה פרוטה אם אכל חצי שוה פרוטה מזו וחצי שוה פרוטה מזו חייב: **ולחייב משום פיגול ונותר וטמא.** שאם אכל חצי זית מזה וחצי זית מזה חייב כרת: **קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה.** ואם נהנה חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה מעל: **אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית כו'.** שאם נהנה כחצי זית בשר כא]קדשי מזבח וכחצי זית מבשר שהוקדשה לבדק הבית מצטרפין: **השתא יש לומר.** קתני אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית מצטרפין כדקתני בסיפא דמתני' קדשי מזבח עם קדשי מזבח מיבעיא ואמאי קתני רישא דמתניתין וא"ת ומאי קא מתמה וכי אין דרך משניות בהרבה מקומות ששונה בהן בזה הענין בזו כב]ואף זו י"ל דפריך משום דרישא כג]מכלל סיפא היא דאחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית משמע בכל ענין בין קדשי מזבח עם קדשי בדק הבית בין קדשי מזבח עם קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית עם קדשי בדק הבית וא"כ אין זה שיטה דזו אף זו אם היה רוצה לשנות בזו אף זו ה"ל למיתני בסיפא קדשי מזבח מצטרפין עם קדשי בדק הבית: **משום דקתני עלה ולחייב עליו משום פיגול ונותר וטמא.** דבקדשי בדק הבית לא איכא הכי מש"ה קא פליג ליה כלומר לכן שנאה בבבא ראשונה לעצמה משום דלא הוה שייך למיתני ולחייב עליה משום פיגול גבי סיפא דקתני בה קדשי בדק הבית וכיון דקתני קדשי מזבח עם קדשי מזבח לחודייהו בחד בבא תנא נמי כה"ג בקדשי בדק הבית ואע"ג דמסיפא שמעינן להו: **מחוורתא.** כד]לומר דבר ברור ומחוור הוא זה: **אבל קדשי מזבח אית** כה]**בהן לכהנים ואית בהו לבעלים.** הלכך לית בהו מעילה ועולה נמי עורה לכהנים ובסמוך פריך עלה טובא עד דקאמר במסקנא כו]לדרבי ינאי ר"ל כי מזה הפסוק לא נפקא לן מעילה בקדשי מזבח וא"ת והא בשילהי תמורה (דף לג:) א"ר ינאי דאין מעילה מפורשת מה"ת אלא בעולה בלבד שנאמר מקדשי ה' אלמא משמע איפכא דבקדשי מזבח מפורשת מעילה יותר מקדשי בדק הבית והכא קאמר איפכא י"ל דלא קשו אהדדי כז]דה"פ לא קאמר בעולה לאפוקי בדק הבית דהא ודאי משמע מתוך הפסוק דמקדשי ה' כח]בקדשי בדק הבית יש בהם מעילה וליכא מאן דפליג אהא כט]אלא בא ר' ינאי לומר ל]דחטאת ואשם אין בהם מעילה מפורשת שאינם מיוחדים לשם כמו עולה לא] וה"פ דהתם אין מעילה לב]מפורש בקדשי מזבח אלא בעולה והכא דקאמר אלא על קדשי בדק הבית לא אתי לאפוקי עולה לג] דאיקרי קדשי ה' שהיא לד] קריבה למזבח ואע"ג דעורה לכהנים אין בכך כלום דמ"מ לה]דהקרבה עיקר ולא אתי אלא לאפוקי חטאת ואשם וה"ק הכא אין חייבין משום מעילה אלא על בדק הבית דבקדשי בדק הבית מילתא פסיקא היא דאית בהו מעילה אבל בקדשי מזבח לא הויא מילתא פסיקא דליכא מעילה לו]אלא בהו בעולה והיינו הא דקאמר אבל בקדשי מזבח אית בהו לכהנים ואית בהו לז]למזבח כלומר בהני הוא דלית מעילה דהיינו חטאת ואשם דעולה מיקריא שפיר מיוחדת לשם כיון שכולה כליל: **כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום.** הא פגם אית בהו מעילה:לח]

ואפילו לט]**כי מתו (להו) [נמי] לא יהא אלא דאקדושי אשפה כו'.** כלומר דשייך שפיר מעילה דלא גרעי מאשפה והקשה מ]רבנו חיים הכהן גדול מי דמי אשפה ראויה לפדות אבל האי לאו בר פדיון הוא מא] דלאו בר העמדה והערכה י"ל דשמא קסבר קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה מב] א"נ מי לא עסקינן ° דהעמידן מחיים ולא הספיק לפדותן מחיים עד שמתו ואפ"ה קאמר עולה דילאו מידי מעילה וא"ת תיפוק ליה דלא מעל משום מג] דאמר אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ואפילו מד]בקדשי בדק הבית אמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כט.) דאיכא מה]מעילה י"ל כדפי' שם דוקא להאכילן לכלבים מו] אבל לשאר הנאות פודין (כגון) בקדשי בדק הבית כגון להסיקן תחת תבשילו ולהכי שייך הכא בקדשים שמתו מעילה מז]: **מהאי קרא קדשי בדק הבית שמעינן.** כלומר מקרא דמקדשי ה' לא נפקא לן אלא קדשי בדק הבית ולא קדשי מזבח ונפקא לן קדשי מזבח מקרא דלעיל דכל חלב מח]וי"מ דל"ג לעיל והתניא כל חלב אלא גרס והא קרא קא נסיב לה פי' ר' ינאי קא מפיק מקרא בסוף פרק כל הבשר (חולין דף קיז.) דאיכא מעילה מט]דמקיש פר כהן משוח לזבח שלמים מכאשר יורם מיהו נראה למורי שי' דגרס והתניא כל חלב והא דלא נ]מפיק מרבי ינאי פשיטא ליה דמדרבנן קאמר ואסמכתא בעלמא אלא פריך מקרא דכל חלב והיינו קרא דמפקי מיניה במסקנא דיש מעילה בקדשי מזבח ואם תאמר והיאך נפקא ליה מיניה נא] קדשי קדשים והא לא איירי קרא אלא באימורי קדשים קלים י"ל דכיון דאפקינהו קרא דמקדשי ה' מההיא דרשא דקאמר לעיל דדוקא קדשים המיוחדין לשם נב] אלמא לא דרשי מיניה כלל אלא מוקמינן ליה בכל קדשים נג] כן נראה למורי:

מסורת הש"ס

א) [תמורה לג: ע"ש], ב) לעיל ב., ג) לעיל ב: לקמן יח., ד) תמורה לג: חולין קיז. [כריתות כג:], ה) לעיל ב. יב., ו) [וע"ע תוס' זבחים מה. ד"ה רואה],

◆

שינויי נוסחאות

א] זה עם זה למעילה (ש"מ), ב] נ"א. קדשי מזבח וקדשי בדק הבית (ש"מ), וכן העיר במ"ה שכן הוא הנוסח שבמשניות, ובש"מ הגה' הביאו כתקון ולא כנ"א, ג] השתא יש לומר קתני קדשי מזבח וקדשי בדק הבית (ש"מ), ד] ולחייב עליהן (ש"מ), ה] נ"א. בדק הבית ליכא משום הכי (ש"מ), ו] בדק הבית בלבד. כל"ל (ש"מ), ז] מעל וגו' מקדשי ה' (ש"מ), ח] ה"נ מדרבנן (ש"מ), ט] מדרבנן והתניא. כל"ל (ש"מ), י] דאקדיש אשפה אילו אקדיש אשפה לבדק הבית (ש"מ), יא] לאו מי לית בה (ש"מ וצ"ק), יב] אלא לעולם קדשי מזבח נמי דאורייתא (דפו"ר), יג] מהאי קדשי דקרא (ש"מ), יד] דקדושת (ש"מ), טו] אחר. הס"ד ומתחיל הדבור [גמ'] מש"ה קא פליג (ש"מ), טז] תיבת גמ' נמחק (ש"מ), יז] ל"ק, יח] מהאי קרא דנפש כי תמעול מעל מקדשי ה' לא שמעינן (צ"ק), יט] דמיוחדין לה' (ש"מ), כ] מבשר (ש"מ), כא] מקדשי (צ"ק), כב] בזו אף זו (ש"מ), כג] דרישא בכלל סיפא (ש"מ), כד] כלומר דבר ברור (ש"מ), כה] אית בהו לכהנים ואית לבעלים (ש"מ), כו] דר' ינאי (ש"מ), כז] אהדדי דהתם לא קאמר (ש"מ). ובל"ק גרס דר"י לא קאמר, כח] דבקדשי (ש"מ), כט] נ"א. ולא בא ר' ינאי אלא למעוטי חטאת ואשם דלית בהו מעילה מפורשת (ש"מ), ל] לומר אלא (ש"מ), לא] עולה שכולה כליל (ש"מ), לב] מעילה מפורשת מן התורה בקדשי (ש"מ), לג] לאפוקי עולה דכ"ש (ש"מ), לד] שהיא כולה כליל למזבח (ש"מ), לה] דמ"מ הקרבה (ש"מ), לו] מעילה בהן אלא בעולה (ש"מ וצ"ק), לז] ואית בהו לבעלים (ש"מ), לח] כאן חסר דבור אחד. והתניא רבי אומר כל חלב. לרבות אמורי קדשים למעילה ומשני מדרבנן ופריך והא קרא קא נסיב לה ומשני אסמכתא בעלמא הוא וי"מ דלא גרסינן והתניא אלא גרסינן והא קרא קנסיב לה פי' ר' ינאי דמפיק מקרא סוף פרק כל הבשר דאיכא מעילה בקדשים קלים דמקיש פר כהן [משוח] לזבח השלמים מכאשר יורם ומיהו נראה למהר"פ ז"ל דגרסינן והא תניא רבי אומר כל חלב והא דלא מפיק מקרא דר' ינאי משום דפשיטא ליה דמדרבנן קאמר ואסמכתא בעלמא הוא אלא פריך מקרא דכל חלב דהיינו קרא דמפקינן מיניה למסקנא דיש מעילה בקדשי מזבח, ע"כ. לט] כי מתו לא יהא. כל"ל (ש"מ), מ] רבינו חיים הכהן מי דמי. כל"ל (ש"מ), מא] לאו בר פדיון הוא דבעינן העמדה והערכה וכי מתו לאו בר העמדה הם י"ל (ש"מ), מב] העמדה והערכה [בנ"א נוסף: כר"ש] וראיה מדנקט מתו ולא נקט נשחטו דהוה משמע שלא היה בהן העמדה והערכה דהוה משמע דהטעם אינו משום דלאו בר העמדה והערכה הן אלא משום דכי מתו פקעא קדושייתהו א"נ י"ל דמי לא עסקינן להעמידן והעריכן מחיים (ש"מ), מג] משום דלא מהני מידי דאין פודין כל"ל (ש"מ), מד] ואפילו קדשי בדק הבית אמרינן [נ"א כדאמרינן] (ש"מ), מה] דאיכא איסורא (ש"מ וצ"ק), מו] לכלבים [illegible] אות פודין כדאמר בקדשי (ש"מ), מז] מעילה וא"ת מ"מ הא אמרינן קדשים שמתו יקברו וכן אמרינן בב"ק [illegible] דשין שנפל לבור דנבלתו לא הויא לבעלים משום דאין פודין ולפי מה שפירשתי אמאי והא אמרי' [illegible] וי"ל דשאני התם דאיכא קדושת הגוף וא"כ איסור דאין פודין הוי מן התורה ומש"ה דין הוא דשאר [illegible] ל הכא קדשי בדק הבית דליכא אלא קדושת דמים ואם כן איסור דאין פודין לא הוי אלא מדרבנן [illegible] מש"ה דין הוא דפודין בשאר הנאות וכן פי' פרק כל שעה. והס"ד (ש"מ), מח] נמחק מתיבת 'וי"מ' עד [illegible] י ד"ה ואפילו, עיין לעיל אות לח (צ"ק), מט] דמקיש זבח שלמים לפר כהן משוח מכאשר יורם (ש"מ), נ] והא [illegible] ה דפשיטא ליה (צ"ק), נא] מיניה דיש מעילה בבשר קדשי קדשים (ש"מ), נב] לשם מההיא קרא דכל חלב [illegible] יש בהן מעילה אע"ג דיש בהן הבשר [נ"א דאיכא בבשר] שאינו כלל לגבוה א"כ לא דרשי (ש"מ). וגי' [illegible] י מזבח דרשינן מיניה כל לה' ומוקמינן ליה, נג] קדשים אפילו בבשר קדשי קדשים כל זמן שאין [בנ"א נוסף: בהן] היתר לכהנים דהיינו קודם זריקה כן (ש"מ).

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה ג: **ב** מיי' פי"ח מהלכות פסה"מ הל' יא: **ג** מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה ג: **ד** מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה ג:

◆

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה מִקָּדְשֵׁי יְיָ וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַייָ אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם: ויקרא ה טו
2. וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ כָּל חֵלֶב לַייָ: ויקרא ג טז

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא קדשי מזבח בחייהם נמי דאורייתא לית בהו מעילה: (ב) רש"י ד"ה א"ר ינאי וכו' במחוורת עליו נ"ב כמו לא חוורא דמס' קדושין דף לט ע"א: (ג) ד"ה הנהנה וכו' לכלבים ומשני האי מעל: (ד) ד"ה אלא וכו' לרבי ינאי ומשני אמר לך כצ"ל והד"א:

◆

גליון הש"ס

גמרא א"ר ינאי מחוורתא. עיין זבחים דף מה ע"א תוספות ד"ה רואה אני: **תוס' ד"ה ואפילו כו' דהעמידן מחיים.** עיין חולין קלה ע"א תוס' ד"ה והא וצ"ע:

◆

מוסף רש"י

קדשי קדשים ששחטן בדרום. אע"ג דדינן לישחט בצפון לא יצאו מקדושתן לגבי מעילה, שהנהנה מהן שוה פרוטה מעל (לעיל ב.). **כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום.** עד שיחסר ממנו, דכיון דקדושת דמים היא לא מעל עד שיחסר מדמיה, כגון שתלש מן הצמר או שחרש בה והכחישה, דכיון דבעלת מום היא קיימא לדמיה וקי"ל כל העומד לדמים אין מועלין בו עד שיחסר מדמיו, אבל כל שאינו עומד לדמים, כגון כוס של זהב של הקדש, כיון שנהנה בו אע"פ שלא חיסרו מעל וכשהיא מתה דלאו לדמי קיימא דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, כיון שנהנה בשוה פרוטה מעל, אע"פ שלא חיסרו (לעיל ב:). **כל חלב לה'.** בקדשים קלים כתיב, ולהכי כתיב בהו לה' למימרא דקדשי ה' קרינא ביה לענין מעילה (חולין קיז. וכעי"ז כריתות כג:). **יצאו מידי מעילה דבר תורה.** דלא קדשי ה' נינהו, דלא חזו לגבוה, וקדושת דמים נמי לית בהו, דאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים (לעיל יב.) אבל מדרבנן אית בהו מעילה (לעיל ב.).

◆

רבינו גרשום

קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה. אם נהנה משני קדשי מזבח בשוה פרוטה מעל ומצטרפין זה עם זה לכזית: לחייב עליהן משום אוכל **פיגול** או **נותר** או **טמא**. או לחייב למעלה כזית בחוץ: וקדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה. אבל פיגול ונותר אין בהן, דהני לא נהגי בקדשי בדק הבית דקדושת דמים נינהו. וקדשי מזבח וקדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה. אבל לא לדבר אחר כדאמרן: **משום הכי קא פליג** לה. למתניתין קדשי מזבח בפני עצמו וקדשי בדק הבית בפני עצמו: **אמר ר' ינאי מחוורתא.** הכי קאמר מחוור ומבורר הוא לי שאין חייבין משום מעילה אלא על קדשי בדק הבית בלבד כו': **בדרבנן.** כלומר מדרבנן הוא דאית בהו מעילה בקדשי מזבח ולא מדאורייתא: **הנהנה מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום.** כגון שרכב עליה והכחישה, ואמרינן בפרקין דלקמן דבחטאת בעל מום מיירי דקיימא לפדייה שהרי הפסיד את ההקדש שהפחיתה מדמיה, וכשהיא מתה כיון שנהנה ממנה אפילו בלא פגם מעל דלא קיימא לפדייה שאין פודין את ההקדש להאכילה לכלבים: **מדרבנן** (א) נמי מעל: **יצאו מידי מעילה דבר תורה.** משום דכתיב וחטאה בשגגה מקדשי ה' וכיון דמתו לא חזו לה': **במאי.** קא מיירי עולא: **אי בקדשי בדק הבית** מיירי **אפילו כי מתו לא יצאו מידי מעילה לא יהא אלא דאקדיש אשפה.** כלומר כי היכי דאשפה קדשה לדמיה הכי נמי אם מקדיש בהמה לאחר מיתתה לבדק הבית מי לא קדשה לדמיה ואית בה מעילה, אלא פשיטא דבקדשי מזבח מיירי ולאחר מיתה יצאו מידי מעילה מכלל דבחייהן יש בהן מעילה דבר תורה וקשיא לר' ינאי: **אמר לך ר' ינאי.** אין ודאי בקדשי מזבח אית בהו מעילה, אבל מהאי קדשי ה' דנפש כי תמעול מעל לה' לא שמעינן מיניה אלא דקדשי בדק הבית דמיוחדין לה' אלא מקרא אחרינא ילפינן דקדשי מזבח אית בהו מעילה דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו בכל קדש מיירי:

א) נראה שצ"ל כך מעל דקאמר נמי מדרבנן קאמר.